

ANDERSEN MASALLARI'NIN ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINA VE ENDÜSTRİSİNE YANSIMALARI

Prof. Dr. Sıdika Sibel SEVİM* / Zeynep DELMAN**

Öz: Masallar neredeyse herkesin ilgisini çekmeyi başaran büyüleyici yazım ve anlatım türüdür. Genellikle yeri ve zamanı belirtilmeden anlatılmakta olup hepsinin sonunda kendimizden bir şeyler bulduğumuz öğütler vermeyi amaçlayarak oluşturulmuşlardır. Geçmişten günümüze uzanan birçok ünlü masal yazarları vardır. Bunlardan biri de 1985 yılından bu yana halâ sevilerek okunan Andersen Masalları olarak adlandırılan masalların yazarı Danimarkalı Hans Christian Andersen'dir. Dünyaca ünlü masal yazarı tarafından 19. yüzyılın başlarında yazılan bu masallar; üzerinden yıllar geçmesine rağmen okuma oranları artarak global bir biçimde hızla yayılmıştır. Bu masallar o kadar evrensel hâle gelmiştir ki pek çok sanatçı tarafından konu alınarak birçok dalda önemli eserler üretilmiştir. Bu eserlere genel olarak bakıldığında çeşitli filmler, müzikaller, bale gösterileri vb. sahne sanatları alanında uygulamalar yapıldığı gibi plastik sanatlar ve çağdaş seramik sanatında da bu tema ele alınıp üretimler yapılarak sanat dünyasına önemli eserler kazandırılmıştır.

Bu araştırmada; Andersen Masalları irdelenip çağdaş sanatı nasıl etkilediği gözlemlenmiş, çeşitli sanatçılar tarafından farklı disiplinlerde yapılan bazı eserler incelenmiştir. Ayrıca çağdaş seramik sanatına ve endüstrisine olan etkilerine değinilmiş, konuyla ilgili çalışan bazı sanatçılardan seçilen eserler örneklendirilmiştir. Araştırma sonunda yapılan incelemeler doğrultusunda araştırmacı belirlenen tema ışığında özgün birkaç seramik tasarımı yapmış ve tasarımlardan bir tanesini üretmiştir.

Anahtar Kelimeler: Batı masalları, çağdaş seramik sanatı, Hans Christian Andersen, , plastik sanatlar.

REFLECTIONS OF ANDERSEN'S TALES ON CONTEMPORARY CERAMIC ART AND INDUSTRY THE BASIS OF ANDERSEN TALES

Abstract: Tales are a fascinating writing and narrative genre that has managed to attract the attention of almost everyone. They are usually told without specifying the place and time, and they were all created with the aim of giving advice at the end which we found something in ourselves. There are many famous fairy tale writers from the past to the present. One of them is, a Danish, Hans Christian Andersen; the author of the fairy tales called Andersen Tales, which have been admired and read since 1985. These tales written by the world-famous fairy tale writer at the beginning of the 19th century; Despite the passing years, reading rates have rapidly increased and spread globally. These tales have become so universal that important works in many branches have been produced about them by many artists. Looking at these works in general; As applications were made in the field of performing arts such as various films, musicals, and ballet performances etc. important works were brought to the art world by dealing with this theme in plastic arts and contemporary ceramic art.

ORCID ID : 0000-0001-7378-027X* /0000-0002-8380-5458**

DOI : 10.31126/akrajournal.1059751

Geliş tarihi : 18 Ocak 2022 / Kabul tarihi: 09 Nisan 2022

*Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, Seramik Ana Sanat Dalı.

**Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

In this study; It has been observed how Andersen Tales affect contemporary art, and some works made in different disciplines are examined. Furthermore, its effects on the contemporary ceramic art and industry were mentioned, and selected works from some artists working on the subject were exemplified.

In line with the examinations made at the end of the research, the researcher made several original ceramic designs in the light of the determined theme and produced one of his designs.

Key Words: Western tales, contemporary ceramic art, Hans Christian Andersen, plastic arts.

1. Giriş

İdealize edilmiş mutlulukla inşa edilen masallar neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan dilden dile anlatılarak günümüze kadar uzanan kültürel bir değerdir. Masallar toplumdaki değişikliklere göre evrilmiş ve zaman geçtikçe yeni perspektifler kazanmıştır. İlk anlatılanların üzerinden yıllar geçtikçe yazılı eserlere dönüşmüşlerdir. Bu durum masallardaki konuların, olayların ve karakterlerin belgelendirilerek elimizde veri olmasını sağlamıştır. Bu belgeler; söylene hâlinde üretilen halk masallarının yerini edebî masalların almasını sağlamıştır.

“Bir edebî masal ya bir halk masalına benzer ya da folklor dışı olay örgülerine dayanan didaktik bir çalışma yaratır.” (Smirnova, 1967: 373).

Edebî ve halk masalları arasındaki fark, edebî masalların yazarının belli olması, daha önceden sözlü olarak mevcut olmamasıdır. Bunun aksine halk masallarının yazarları çoğu zaman belli olmamakla birlikte nesilden nesile aktarımda değişimlere uğraması nedeniyle çeşitli varyasyonları bulunmaktadır.

“Belirtmek gerekir ki edebî masalarda sözlü halk edebiyatına doğrudan değinilir ve folklor temaları ve türleri yaratıcı bir şekilde kullanılır. Bu çalışmalarda folklor-açıklık, akıcılık, dilin sadeliği, nezaket, dürüstlük, mücadele, çalışkanlık, kahramanlık gibi ahlaki niteliklerin halk sözleri şeklinde ifade edilmesi dikkat çekmektedir.” (Memmedov, 2020:1002).

Masallar genellikle içinde çok fazla fantastik anlatımlar, psişik öğeler, paranormal olaylar ve metafizik kavramlar bulundurur. Buna örnek olarak ejderha ile savaşan kahraman ya da kendiliğinden hareket eden cansız nesnelere gösterilebilir. Bu örneklerin çeşitliliği yazarın hayal gücüne göre arttırılabilir. Genellikle bu olağanüstü unsurlar semboliktir. Düşüncelerden çok duyguları iletirler. Bu duygusal izlenimlerin gerçek dünyadaki varlıklara, olaylara ya da tanınmış kişilere atıfta bulunduğu kabul edilir (Da Silva, 2000; 3).

Bir masalı eğlenceli hâle getiren şey de budur. Bu özelliği sayesinde masallar her toplumda her yaşta insanı kendine çekebilmeyi başarmıştır.

Batı masallarında önemli bir yeri olan Hans Christian Andersen, anlatılarında gündelik deyim ve kalıpları kullanarak çocuk edebiyatına ilginç yenilikler getirmiştir. Kendi hayatını en harika peri masalına benzeten Andersen, özgün masal anlatma yöntemiyle herkesi kendisine hayran bırakmıştır (Rossel, 1996). Masallarında zengin kelime kalıpları kullanarak günümüze anlaşılır bir

şekilde aktarılmasını sağlamıştır. Bu anlatım yetenekleri sayesinde de Andersen, masal dendiğinde aklımıza ilk gelen isimlerden olmuştur. Evrensel bir yazar olmasının asıl sebebi de budur.

Bu etki sanat alanında da çokça görülmektedir. Özellikle sahne ve gösteri sanatları alanında masallardan geçmişten günümüze kadar birçok uyarılma yapılmıştır. Andersen Masalları'na da bu uyarlamalar arasında sıklıkla rastlanılmaktadır. Andersen Masalları'nın sahne, gösteri sanatlarının yanı sıra plastik sanatlar ve çağdaş seramik sanatına da etkisi azımsanamayacak kadar çoktur. Bu alanda çalışan sanatçılar kendi dünyasından eserler vererek bizleri büyülemeyi başarmışlardır (Görsel 1). Yapılan çalışmaların bu kadar büyük etki yaratmasının sebebi de okuyucularının kendi hayalinde oluşturduğu gerçeküstü dünyayı Andersen'in büyüdü bir şekilde sunmasıdır. Seramik sanatında ortaya çıkarılan eserler, bu masalsi dünyanın üç boyuta taşınması sayesinde anlatım olarak daha etkilidir. Eserlerinde Andersen Masalları'nı konu alan bazı seramik sanatçıları bu masalları kendi hayal güçleri çerçevesinde uyarlamakta ve bunun sonucunda da yapılan çalışmaların özgünlüğü artmaktadır.

Bu araştırmada Andersen Masalları'nı konu alarak üretim yapan sanatçılar araştırılmış, birçok masalın farklı versiyonu seramik sanatında yeni anlatılar olarak ortaya çıkarılmıştır. Araştırmacı seçtiği Andersen Masalları'ndan yeni bir kurgu oluşturup bu çalışmanın tüm aşamalarını ayrıntılı bir şekilde göstermiştir.

2. Hans Christian Andersen ve Masalları

6 Eylül 1819'da dünyaya gelen Hans Christian Andersen Danimarka'nın ilk alt sınıf yazarı olarak bilinmektedir (Görsel 2). Babası ayakkabı tamircisi olan Andersen'in annesinin de çamaşırhanede çalışarak geçimini sağladığı bilinmektedir (Bain, 1895: 1).

Ailesi tarafından oldukça fazla sevgi ve ilgi görmesi hayal gücünün gelişmesine ve düşünce yapısının olgunlaşmasına büyük katkı sağlamıştır. Masallarının çoğunu kendi hayatından esinlenerek kaleme aldığı bilinen Andersen'in şanslı bir çocukluk dönemi geçirdiği bilinmektedir. Bununla birlikte okul yıllarında pek başarılı olmadığı, sonraki yıllarda kaleme aldığı çirkin ördek yavrusu masalından çıkarım yapılabilir.

Ördeklerden farklı görünen yavru kuğu çevresindekiler tarafından dışlanmış fakat zaman geçtikçe güzelleşmiş ve etrafındakilerin beğenisi toplamıştır (Andersen, 2022). Andersen, ördeklerden farklı olan kuğuyu kendisine benzetmiştir.

Ludvig Holberg onu derinden etkileyen yazarlardan biridir. Masallarını yazarken en sevdiği yazarlar olan La Fontaine ve Holberg'in yazılarından ilham

Görsel 1: Edmund Dulac, Andersen Hikâyeleri, Karlar Kraliçesi Masalı İllüstrasyonu 1911.

Görsel 2: Hans Christian Andersen Portresi, 1869.

aldığı ve Binbir Gece Masalları'nın da onu derinden etkilediği bilinmektedir (Zipes, 2009).

Ludvig Holberg onu derinden etkileyen yazarlardan biridir. Masallarını yazarken en sevdiği yazarlar olan La Fontaine ve Holberg'in yazılarından ilham aldığı ve Binbir Gece Masalları'nın da onu derinden etkilediği bilinmektedir (Zipes, 2009).

Andersen Masalları sadece çocuklar için değil her yaşta insan için çekici olmuş ve böylelikle akıllara kazınmıştır. Fakat özellikle çocukların hayal güçlerinin gelişimine katkı sağladığı ve toplumsal olarak kabul gören tutum ve davranışlar konusunda rehberlik ettiği yadsınamaz bir gerçektir. Bu sihirli anlatı insanları çocukluk döneminden başlayarak ömürlerinin sonuna kadar etkisi altına almaktadır.

Hans Christian Andersen Danimarka'da bir süre terzi olarak çalıştıktan sonra ünlü bir aktör olmak amacıyla Kopenhag'a gitmiştir. O yıllarda şu sözlerini dile getirmiştir: "Ünlü olacağım fakat önce çok fazla acı çekmem gerek" (Rossel, 1996: 7).

Belki de bu çektiği acılar dolayısıyla masallarında bolca hüzünlü hikâyeye yer vermiştir. İlk yazılarını yazmaya başladığı dönemlerde başarılı işler üretmiş ve bu başarısını hızla şiir koleksiyonları takip etmiştir. Böylelikle Andersen'in yazarlık kariyeri başlamıştır. Bu durum masallarını yayımlama konusunda kendisini harekete geçirmiştir. Yazarlık hayatına gezi yazıları ile adım atan Andersen, Almanya, Fransa, İtalya, Türkiye ve İngiltere'yi ziyaret edip bu yolculuklarından gezi kitapları ve masal kitaplarına birçok malzeme çıkarmıştır.

Masalları ile ünlenmesini sağlayan ve asıl başarıyı yakaladığı Kibritçi Kız, Prenses ve Bezelye Tanesi ve Çirkin Ördek Yavrusu gibi masalları içeren kitabını 1835 yılında yayımlamıştır (Bain, 1895: 25).

Okuyucuyla buluşturduğu bu kitaba “Çocuk Masalları” adını vermiştir. Masallarının çoğunda kendi hayatından izler taşıdığı bilinmektedir. Kırmızı Ayakkabılar, Çirkin Ördek Yavrusu ve Küçük Denizkızı masalını kendi yaşadığı olaylardan esinlenerek yazmıştır.

3. Andersen Masalları'nın Çağdaş Sanat Çalışmalarına Yansımaları

1835 yılında yazılmasına rağmen günümüzde en sevilen masallar arasında yer alan Andersen Masalları okunmaya başladığından beri her zaman sanat alanına konu olmuştur. Kitaplarda yayımlanmaya başladığı sıralarda illüstrasyon çizimleriyle öne çıkmıştır. Bir süre sonra okunan ya da radyolarda sesli olarak anlatılan masallar yetersiz kalmış olacak ki, masalların filmleri de uyarlanmaya başlanmıştır. Filmler bu masalların anlatımı açısından hem görsel hem de işitsel olarak etkili olmasının yanı sıra özellikle animasyon filmleri ile daha doğru şekilde aktarılmış ve daha da popülerlik kazanmıştır.

Andersen Masalları'nın en bilinen örneği Walt Disney'in yapmış olduğu 2013 yapımı “Karlar Ülkesi”(Görsel 3) ve 1989 yapımı olan “Küçük Denizkızı” filmleridir. “Kırmızı Ayakkabılar” masalının da diğer alanlarda olduğu gibi film uyarlaması da mevcuttur (URL-1).

Andersen'in çağdaş sanat uyarlamalarından en bilinenleri de müzikallerdir. Andersen Masalları'nın film ve müzikal dışında edebiyat alanında yazılan kitapları, operaları, bale gösterileri, video oyunları ve televizyon şovlarıyla ilgili uyarlamaları da yapılmıştır.

Görsel 3: Walt Disney- KarlarÜlkesi; 2013

Görsel 4: Matthew Bourne, Kırmızı Ayakkabılar, Bale Gösterisi, 2016.

Kırmızı Ayakkabılar masalı aynı zamanda bale olarak 2016 yılında Matthew Bourne tarafından sahneye taşınmıştır (Görsel 4) (URL-2). Ayrıca İngiliz şarkıcı ve söz yazarı Kate Bush'un yedinci albümü “The Red Shoes” yine Andersen Masalları'ndan etkilenerek oluşturulmuştur (Görsel 5) (URL-3).

Andersen Masalları' nın en sevilenlerinden biri olan Küçük Denizkızı müzikali 2015'te Şikago'da sahnelenmiştir (Görsel 6). Büyük ilgi gören müzikal birkaç yıl boyunca sahnelenmeye devam etmiştir (URL-4).

Görsel 5: Kate Bush, Kırmızı Ayakkabılar Albüm Kapağı, 1993

Görsel 6: Küçük deniz kızı müzikali, Şikago, 2015.

Sahne ve müzik sanatları ile ilgili yapılan çalışmaların yanı sıra fotoğraf sanatı ile de Andersen Masalları çok etkili yansıtılmıştır. Reklam çekimleri, moda fotoğrafları ve sanat fotoğraflarına da uyarlanmıştır. Andersen Masalları 'ndan Prenses ve Bezelye Tanesi masalındaki üst üste duran yataklar sembolü birçok fotoğraf sanatçısına ilham olmuştur.

Sürrealist fotoğraflarıyla sanatseverleri başka diyarlara götüren fotoğraf sanatçısı Tim Walker kendi harikalar diyarını oluşturup ölümsüzleştirmektedir (URL-5). Bu fotoğrafları arasında o da Andersen'in Prenses ve Bezelye Tanesi masalını tema olarak seçip bir kıyafet markasının moda çekiminde kullanmıştır (Görsel 7).

Görsel 7: Walker, Tim. Dreaming of England.2007 U.K Vogue.

Hans Christian Andersen masallarını yazmaya başladığından beri basılan kitaplar için birçok resim ve illüstrasyon çalışmaları yapılmıştır. Geleneksel yöntemler kullanılarak yapılan çizimlerin yanı sıra dijital ortamda ortaya

çıkarılan eserler de yadsınamayacak kadar çoktur. Bir masal ile ilgili oluşturan görsel, anlatımı güçlendirmek için doğru bir adımdır.

Andersen Masalları 'ndan Kurşun Asker ile ilgili illüstrasyon çalışması yapan çok fazla sanatçı vardır. Bunlardan en bilinenlerinden biri Polonyalı sanatçı Tom Plaskowski'dir (URL-5).

Sanatçı Kurşun Asker masalını iki farklı şekilde ele almıştır. Birinde masalın dışına çıkmayarak bir illüstrasyon çizimi tasarlamışken diğer çiziminde ise, normalde hüznü bir şekilde biten kurşun asker masalının sonunu kendisine göre uyarlayarak mutlu sonla bitirmiştir. Tom Plaskowski aynı zamanda Prenses ve Bezelye Tanesi masalını ele alarak esprili bir anlatımla resmetmiştir (Görsel 8).

Görsel 8: Tom Plaskowski, Kurşun Asker, Prenses ve Bezelye Tanesi masalı illüstrasyon çalışmaları.

Levgen Kharuk da Andersen masalları ile ilgili koleksiyon oluşturan bir sanatçıdır. Neredeyse bütün masallarını resmeden sanatçı geleneksel yöntemle suluboya çalışmaları yapmıştır (URL-6). Kibritçi Kız masalının hüznü çalışmasında hissedilir şekildedir. Masallarının içeriği ile çizdiği illüstrasyonlar aynı olmasına rağmen özgün çizimleri ile farklı bir tarz oluşturmuştur. Sumi Blumina da masalsı anlatımıyla insanları büyüleyen bir çizerdir. Andersen'in masallarından ilham alıp etkili illüstrasyonlar yapmıştır (Görsel 9) (URL-7). Yapmış olduğu etkili anlatımla izleyicileri kendisine hayran bırakmıştır.

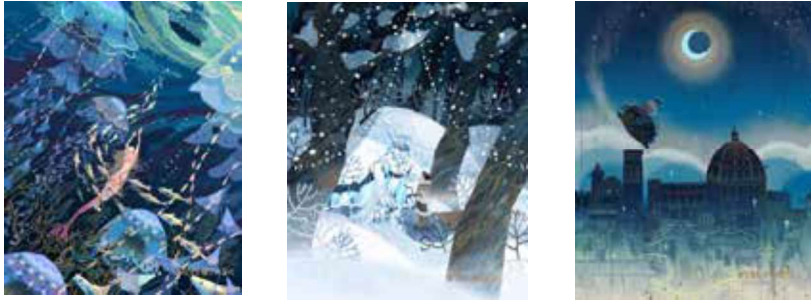
Bu tema ışığında çizimler ve illüstrasyonlar yapan bir başka sanatçı da Kuri Huang'dır (URL-8). Kuri Huang çalışmalarında son derece özgün bir dil kullanılarak çizimlerini kendi hayal gücü ile resmetmektedir. Bir başka deyişle sanatçı çizimlerini kendisine göre uyarlayarak oluşturmaktadır. Andersen masallarının neredeyse hepsini resmeden Kuri Huang'ın bazı illüstrasyon çalışmaları incelendiğinde onun büyülü dünyası hissedilmektedir. Küçük Denizkızı Masalı'ndaki denizkızını resmetme şekli, balıkların ahenkle sıralanması dikkatleri üzerine toplamaktadır. Karlar Kraliçesi ve Uçan Sandık masallarındaki sihri neredeyse somut bir şekilde çizimleriyle anlatmıştır (Görsel 10).

Görsel 9: Sumi Blumina, Karlar Kraliçesi ve Kurşun Asker Masalı illüstrasyonları.

Kuri Huang dijital illüstrasyonlarının yanı sıra Andersen Masalları kitap kapağı tasarımı ve mockupları da yapmıştır (Görsel 11) (URL-8). Anna Fedotova'nın da yaptığı Andersen Masalları kitabı kapağı için mockup çalışması masalların içeriğini yansıtmaktadır (URL-9). Kullandığı altın yıldız efektleri ile yediden yetmişe tüm yaş grubunu kitabın içine çekmeyi başarmıştır (Görsel 12).

Görsel 10: Kuri Huang, soldan sağa, Küçük Denizkızı, Karlar Kraliçesi ve Uçan Sandık illüstrasyonları.

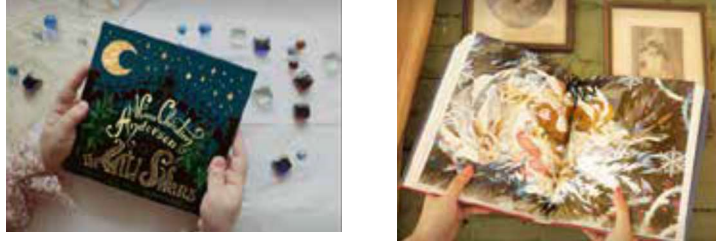
Tüm bu çalışmaların dışında plastik sanatlar alanında da Andersen Masalları birçok kez konu olmuştur. Plastik sanatlarda Andersen Masalları'nı konu alan sanatçılar ve eserleri incelendiğinde oldukça fazla nitelikli eserle karşılaşmaktadır. Farklı disiplinlerden birçok sanatçının bu masallar ile ilgili eserler ürettiği, dünyanın pek çok farklı yerinde karma ya da kişisel sergilere, sempozyum ve çalıştaylara, bienallere konu olduğu bilinmektedir. Andersen Masalları'nı ele alıp eser üreten birçok sanatçı, birbirinden farklı malzeme ve teknik kullanarak eserlerini ifade etmişlerdir. Bu noktada malzemenin özgünlüğü

de çok önemlidir. Örneğin tek bir malzemeye bağlı kalmayıp farklı malzemeler bir araya getirildiğinde anlatım güçlenerek ortaya etkili anlamlar çıkmaktadır.

Görsel 11: Kuri Huang 'ın Andersen Masalları için yaptığı mockup çalışmaları.

Görsel 12: Anna Fedotova'nın Andersen Masalları için mockup çalışmaları.

Yukarıda Andersen Masalları ile ilgili iki boyutlu yapılan çalışmalardan örnekler verilmiştir. Üç boyutlu eserler incelendiğinde ise masalların en etkili anlatımı art doll sanatında görülmektedir.

Art doll (sanat bebekleri); Heykel, boyama ve kostüm dâhil olmak üzere çok çeşitli beceri ve teknolojiler gerektiren sanat objelerini barındıran bir alandır. Genellikle kumaş, kâğıt, kil, polimer kil, balmumu, ahşap, porselen, doğal veya sentetik saç, iplik, yün ve keçe gibi malzemelerden yapılmış multimedya nesnelere (URL-10). Sanat eseri olarak sayılan sanat bebeklerinin oluşturulması haftalar veya aylar alabilmektedir. Çok uğraş ve zaman isteyen art doll uzun yıllar boyunca popülerliğini koruyarak günümüze ulaşmıştır.

Aşağıda Andersen Masalları etkisi ile yapılan art doll çalışmaları sanatsal açıdan incelenmiştir. Andersen Masalları ile ilgili çalışmalar yapan en önemli art doll sanatçılarından biri Cindee Moyer'dir (URL-11). Cindee Moyer üç boyutlu heykeller üreten başarılı bir sanatçıdır. Moyer, ağırlıklı olarak tekstil malzemesi kullanarak kendi tarzında yorumladığı eserler ortaya çıkarmıştır. İşlerinden birinde de Prenses ve Bezelye Tanesi masalını ele almıştır (Görsel 13).

Görsel 13: Cindee Moyer, Prenses ve Bezelye Tanesi.

Görsel 14: Olga Egupets, Prenses ve Bezelye Tanesi.

Kumaş çeşitleri ve polimer kil kullanarak tasarımlarını oluşturan Olga Egupets ise sevimli figürleri ve eşsiz kumaş seçimleri ile insanları gerçek dünyadan bir an olsun uzaklaştırabilmeyi başaran art doll sanatı ile ilgili önemli çalışmalar yapmıştır (Görsel 14) (URL-12).

Prenses ve Bezelye Tanesi Masalı'nı ele alan Rus sanatçı esprili anlatımıyla birlikte izleyicinin beğenisini toplamıştır. Sherry Maia da kendi tarzından ödün vermeyerek Kurşun Asker Masalı'nı üç boyuta taşıyan art doll sanatçılarından biridir (Görsel 15) (URL-13).

Görsel 15: Sherry Maia, Kurşun Asker.

Görsel 16: Disney, Fantasia serisi, Kurşun Asker, 2000

Görsel 17: Jennifer Rizzo, Karlar Kraliçesi, Art doll çalışması

Disney, 2000 yılında Kurşun Asker masalını ilham alarak küçük bir oyuncak serisi üretmiştir (URL-14). "Fantasia" adını verdiği bu seri aynı zamanda çocukların da sevdiği masal karakterleri ile buluşmalarını sağlamıştır (Görsel 16). Alışılmadık ve özgün teknikler kullanan bir başka art doll sanatçısı da Jennifer Rizzo'dur. Andersen Masalları'ndan Karlar Kraliçesi'ni kendi tarzıyla

la ve bulduğu farklı malzemeleri birleştirerek eşsiz bir eser oluşturmuştur (Görsel 17) (URL-15). Karlar Kraliçesi masalından ilham alarak yaptığı bu art doll eserinde izleyiciye görsel bir şölen sunmaktadır. Sanatçı; eseri oluştururken kâğıt, ahşap ve polimer kilden yararlanmışır.

Görsel 18: Soldan sağa, Kurşun asker ve Küçük denizkızı, Andersen Grad.

Görsel 19: Kurşun Asker heykeli, Eiler Madsen, 1996.

Yukarıdaki örneklerden görüldüğü gibi Andersen Masalları art doll sanatı için etkileyici bir konudur. Kullanılan malzeme çeşitliliği tanınmış masal karakterlerinin özgün bir şekilde ifade edilmesini sağlamıştır. Art doll sanatından sonra Andersen Masalları'yla ilgili yapılan çalışmalarda heykeller yer almaktadır. Yapılan araştırmada plastik sanatlar alanından heykel sanatına da Andersen Masalları'nın konu olduğu gözlemlenmiştir. Bazı mekânlarda Andersen masalları ile ilgili çalışılan heykeller bulunmaktadır.

Bunlardan en önemlisi Rusya'daki "Andersen Grad" adı verilen küçük bir müzedir. Bu müzede Andersen Masalları'nı anlatan birçok heykel bulunmaktadır (URL-16). Bu heykellerden Kurşun Asker ve Denizkızı yalnızca ikisidir (Görsel 18). Andersen Grad'ın asıl amacı Hans Christian Andersen'in masallarını yaşatmak ve bu heykelleri Andersen Masalları okuyucuları ile buluşturmak.

Rusya'nın yanı sıra başka ülkelerde de bu masallara dair heykeller bulunmaktadır. Danimarka'da bulunan bronz tek bacaklı asker heykeli de Kurşun Asker masalından ilham alınarak yapılmıştır.

1996 yılında oluşturulup, yerleştirilen Kurşun Asker heykeli Danimarkalı heykeltıraş Eiler Madsen tarafından yapılmıştır (URL-17). Gerçekçi bir anatomik yapıya sahip olan bu heykel Danimarka'ya gelen turistlerin oldukça ilgisini çekmektedir (Görsel 19).

Diğer bir sanatçı olan Danimarkalı Keld Moseholm'un 1936 yılında yapmış olduğu bronz üç heykelden oluşan kurgusunun konusu ise Andersen'in Kralın Yeni Giysileri masalına dayanmaktadır (URL-18). Kralın aynaya bakıp

giysilerinin olmadığını fark ettiği fakat aptal görünmemek için bunu dile getirmediği anı canlandırmıştır (Görsel 20). Heykeltıraş Keld Moseholm genellikle bu çalışmasında yaptığı gibi küçük yuvarlak figürleriyle tanınmaktadır. Kibriyle savaşan kralın hikayesini kendi figürlerini kullanarak etkili bir kompozisyon oluşturmuştur.

Yukarıdaki örneklerde Andersen masalları ile ilgili geçmişten günümüze kadar yapılmış birçok çalışmaya değinilmiştir. Masalları insanlara izletmek için yapılan filmlere, bu masallardan uyarlanan tiyatro, müzikal ve baleye değinilip afişleriyle beraber örneklendirilmiştir.

Bu tema ışığında başarılı fotoğraf sanatçıların ortaya çıkardıkları işler kadar resim ve illüstrasyon sanatında da birçok değerli sanat eseri ortaya çıkarılmıştır. Tüm bu çalışmaların yanında seramik sanatında da Andersen Masalları'yla ilgili yapılan projeler oldukça özgün ve değerlidir.

Görsel 20: Keld Moseholm, Kralın Yeni Giysileri, 1936.

Görsel 21: Lenox, Soldan sağa, karlar kraliçesi, prenses ve bezelye tanesi

3.1. Andersen Masalları'nın Çağdaş Seramik Sanatına ve Endüstrisine Yansımaları

Andersen Masalları temasının, diğer sanat dallarında olduğu gibi çağdaş seramik sanatında da yansımaları görülmektedir. Bazı sanatçılar masalda anlatılmak istenen mesajı vurgularken bazıları da masal kahramanlarını ele alarak kendi özgün anlatım ve teknikleriyle eserler yaratmışlardır. Bu çalışmalardan bazıları seramik sanatçıları tarafından yapılırken bazıları da çeşitli porselen üreticisi firmalar tarafından sınırlı koleksiyon olarak satışa sunulmuştur. Bunlardan biri dünyaca ünlü olan Lenox porselen firmasının çıkarmış olduğu "Legendary Princess" koleksiyonudur (URL-19).

Bu serinin içinde masal prenseslerinin porselenden yapılan bibloları bulunmaktadır. Andersen Masalları'ndan Karlar Kraliçesi ile Prenses ve Bezelye Tanesi Masalları'ndaki karakterler naif bir şekilde porselenle şekillendirilmiş-

tir. (Görsel 21). 1987 de sınırlı sayıda üretilen bu koleksiyon şimdilerde ilgili koleksiyonerlerin gözdesi olmuş durumdadır (URL-20)

Koleksiyonerlerin listesinde olan bir başka porselen seramik endüstrisinin önemli kuruluşlarından biri olan Fyrklövern firmasının 1975'te üretmiş olduğu 31 parçalık porselen çay takımıdır (Görsel 22) (URL-20).

Bu çay takımında Andersen Masalları'ndan sahnelerin resimleri dekal olarak ürünlerin üzerine transfer edilmiştir. Koleksiyonerlerin listesinde de bulunan bu parçaların her biri Andersen'in farklı bir masalını betimlemektedir.

Görsel 22: Fyrklövern, Çay takımı seti.

Görsel 23: Christian Thomsen, soldan sağa, Sakar Hans, Kralın Yeni Giysileri.

Seramik endüstrisinde Christian Thomsen'in Andersen Masalları'ndan esinlenerek, Hagelstam & Co porselen firması için modellemesini yaptığı seramik heykelleri mevcuttur (URL-21). Sakar Hans Masalı'nı ve Kralın Yeni Giysileri Masalı'nı kendi tarzında seramik heykellere yansıtmıştır (Görsel 23). Büyük bir ustalıkla şekillendirmiş olduğu heykeller porselen kullanılarak üretilmiştir.

Hans Christian Andersen'in Prenses ve Bezelye Tanesi masalını özgün bir şekilde serbest şekillendirme ile betimleyen sanatçılardan birisi de Gerhard Henning'tir (URL-22). Sanatçı bu çalışmasında naif desenler kullanarak serbest fırça ile bu desenleri dekorlamış ve böylece masalı kendi tarzında yorumlamıştır. Andersen Masalları'yla ilgili birçok figüratif heykel çalışması olan Henning, "Bezelye Prensesi" adını verdiği bu eseriyle izleyicilere porselenle birlikte görsel bir şölen sunmuştur (Görsel 24).

Prenses ve Bezelye Tanesi masalından esinlenerek birçok seramik sanatçısının eser oluşturmasının sebebi bu masalın çok ilham veren bir tarafının olmasıdır.

Sanatçılar masalda geçen olaydan ilham alarak kendilerine ait özgün eserlerini ilgi çekici masalın konusu sayesinde oluşturabilmektedirler. Bu masalı yorumlayan bir diğer sanatçı ise Cathy Akers'tir. Figüratif bir yaklaşımdan çok soyut bir bakış açısıyla masalı anlatmıştır (Görsel 25).

Vazoyu deforme ettiği bu eseriyle fotokopi transfer ve sır altı dekor tekniği ile özgün bir dil oluşturmuştur. Heykelin üzerinde bu masala dair kendi düşünceleri yer almaktadır (URL-23).

Mila Arkhipova da Prenses ve Bezelye Tanesi masalıyla ilgili fantastik bir çaydanlık tasarlamıştır (Görsel 26) (URL-24). Mila Arkhipova kullandığı renk ve desenlerle eseri farklı bir noktaya taşımıştır. Birçok farklı fantastik çaydanlık tasarımı olan Arkhipova'nın Küçük Denizkızı masalına dair de tasarladığı çaydanlıklar bulunmaktadır (Görsel 27) (URL-25).

Görsel 24: Gerhard Henning, Bezelye Prensesi.

Görsel 25: Cathy Akers, Prenses ve Bezelye Tanesi.

Görsel 26: Mila Arkhipova, Prense ve Bezelye Tanesi

Sanatçı, çaydanlığın yanı sıra figüratif heykeller de çalışmaktadır. Andersen Masalları'ndan olan Karlar Kraliçesi ve Parmak Kız masallarının karakterlerini özgün bir şekilde stilize etmiştir (Görsel 28) (URL-26).

Görsel 27: Mila Arkhipova Küçük Deniz Kızı çaydanlık tasarımı.

Görsel 28: Mila Arkhipova, Karlar Kraliçesi.

4. Andersen Masalarını Konu

Alarak Yapılan Kişisel Seramik Uygulamalar

Bugüne kadar Hans Christian Andersen'in yazmış olduğu Andersen Masalları ile ilgili birçok proje ve uygulama yapılmıştır. Günümüzde de bu tema ışığında sahne sanatlarından plastik sanatlara kadar birçok alanda sanatsal çalışmalar yapılmaya devam edilmektedir. Birçok tasarımcı Andersen Masalları'yla ilgili özgün eserler ortaya çıkarmış ve bazı başarılı porselen firmaları da bu masallarla ilgili eserler üretilip bunları satışa sunmuştur.

Makale kapsamında elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından Andersen Masalları konusu ile ilgili çağdaş seramik tasarımlar oluşturulmuştur. Bu tasarımların bazılarının uygulaması gerçekleştirilmiş, bazı tasarımların ise uygulamaları süreç içinde gerçekleştirilecektir. Çalışmanın amacı; yediden yetmişe her yaştaki insanların ilgisini çeken Andersen Masalları'nın üç boyutlu seramik çalışmalara aktarılması ve böylelikle çağdaş seramik sanatına bu tema ışığında yeni eserler üretilmesidir. Üç başlık altında oluşturulan tasarımlar aşağıda belirtilmiştir. Bunlar;

- Prenses ve Bezelye Tanesi
- Çirkin Ördek Yavrusu
- Küçük Denizkızı masallarıdır.

Bu masallar kurgulanırken, insanlar hayal edilen diyarlara götürülmek istenmiş ve genel olarak da bu kaygı güdümlere tasarımlar oluşturulmuştur. Andersen Masalları'nı anlatmalarının yanı sıra her bir tasarımın farklı manifestoları bulunmaktadır.

4.1. Çirkin Ördek Yavrusu Masalı Tasarımı

Tasarlanan bu seramik heykeller ile Hans Christian Andersen'in güçlü hayal gücü ile yazılmış Andersen Masalları'nı keyifle göz önüne sermek amaçlanmıştır. Bu tasarımlardan ilki Çirkin Ördek Yavrusu Masalı'ndan esinlenilmiş olan tasarımdır (Görsel 29).

Görsel 29: Yazar tasarımı,
Çirkin Ördek Yavrusu tasarımı,
2022.

Bu tasarımın manifestosu: “Yalnızca rengi ve deseni yüzünden ötekileştirilmiş yabancı biri...Bir aile sıcaklığı özlemiyle yanıp tutuştuğunun kimse farkında değil elbette. Kendisi dışında. Bilinmez ki o kese kâğıdının altında altın taçlı bir kuğu süzölmek üzere.”

Renkli dekorlara sahip bu seramik çalışma ileriki süreçlerde üç boyutlu seramik heykel olarak gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

4.2. Küçük Denizkızı Masalı Tasarımı

Andersen Masalları'ndan biri olan Küçük Denizkızı Masalı'ndan esinlenilerek bir tasarım oluşturulmuştur. Küçük Denizkızı adı verilen bu tasarımda sıraltı tekniği ile özgün dekorlar kullanılması planlanmıştır (Görsel 30). Bu tasarımın manifestosu: "Okyanuslarda tek başına yaşayan küçük bir denizkızı yalnızca özgürce dünyayı dolaşabilmek istedi. Bir anda oluşan kanat uzuvlarıyla derin suların üzerine, yeryüzüne çıktı. Etrafına bakındı ve izbe sokakların arasından geçerek ilerledi. Tek amacı ait olduğu yeri bulmaktı."

Görsel 30: Yazar tasarımı, Küçük Denizkızı tasarımı, 2022.

4.3. Prenses ve Bezelye Tanesi Masalı Tasarımı ve Uygulama Aşamaları

Bu araştırmadaki son tasarım olan Prenses ve Bezelye Tanesi Masalı'nın tasarımı oluşturulduktan sonra bu tasarımla ilgili seramik uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Her tarafı bezelyelerle dolu yastıkların üzerinde oturan prensesle kurgulanan bu tasarımda, bezelyeler insanın hayatındaki sorunları sembolize etmektedir (Görsel 31).

Prenses ve Bezelye Tanesi tasarımının manifestosu ise şu şekildedir: "Çok yükseklerde, yastıkların, döşeklerin ve minderlerin en tepesinde yalnız bir prenses... Etrafındaki bezelye tanecikleri gözüne bir damla uyku girmemesinin tek sebebi. Tüm bunlarla yalnız baş etmek zorunda. Yükseldikçe bezelye taneleri de prensesin peşini bırakmamakta..."

Bu tasarımın uygulama aşamasında malzeme olarak beyaz çamur ve teknik olarak da serbest şekillendirme yöntemi kullanılmıştır. Şekillendirilen form, kurutulduktan sonra sıraltı fırça dekoru ile tasarımda görülen dekorlar uygulanmıştır (Görsel 32). Bir kere

Görsel 31: Yazar tasarımı, Prenses ve Bezelye Tanesi tasarımı, 2022.

fırlandıktan sonra şeffaf sır ile sırlanıp elektrikli fırında 1060°C sıcaklıkta tekrar pişirilmiştir (Görsel 33).

Görsel 32: Yapılan seramik uygulamanın şekillendirme ve dekor aşamaları.

Görsel 33: Yapılan seramik uygulamanın dekor aşamaları.

5. Sonuç

Yapılan araştırmalarda, Hans Christian Andersen'in topluma sunmuş olduğu masallarla; ahlaki, sanatsal ve eğitici etkiler sağlamıştır. Bu etkilerin sonucunda ilgili masallar, gerek sahne sanatları gerekse plastik sanatlar açısından her daim ilgi odağı olmuş, sanatçıların özgün üslup ve tarzlarıyla tekrar yorumlanmıştır. Makale kapsamında Hans Christian Andersen'in hayatı hakkında bilgi edinilmiş ve bu bilgilerin Andersen Masalları 'na nasıl yansıdığı hakkında araştırma yapılmıştır. Bu çalışma ile Andersen Masalları teknik ve

sanatsal olmak üzere iki şekilde incelenip, 1835 yılında yazılan bu eşsiz masallara dikkat çekmek istenmiştir.

Bir konuyu en iyi şekilde anlatmayı ve o konuya dikkat çekmeyi sağlayan sanat çalışmalarının Andersen Masalları temasında da etkili olduğu görülmüştür. Farklı disiplinlerde çalışan bazı sanatçıların ürettiği filmler, müzikaller, tiyatrolar, albümler, fotoğraflar, resim çalışmaları, illüstrasyonlar, grafik çalışmaları, art doll ve heykeller detaylıca incelenip örneklendirilmiştir. Sunulan eserler arasında özellikle yıllardır popülerliğini koruyan art doll çalışmalarının izleyicilerin en çok dikkatini çeken eserler olduğu tespit edilmiştir.

Andersen Masalları kapsamında üretilen bu eserlerin yanı sıra çağdaş seramik sanatında ve endüstrisinde yapılan çalışmalar sayıca fazla ve oldukça etkilidir. Bu çalışma sonucunda çağdaş seramik sanatında Andersen Masalları ile ilgili farklı bakış açıları getiren bazı sanatçılar ve tasarımları incelenmiştir. Ayrıca yeni fikirler ortaya çıkarmak amacıyla Andersen Masalları ile ilgili üç adet seramik eser tasarımı yapılmış ve bir tanesi üretilmiştir. Bu tasarımlarda sevgi, özgürlük, hoşgörü ve bunlar gibi diğer unutulmuş değerlere de vurgu yapılmıştır. Bu araştırmanın; Andersen Masalları ya da genel olarak tüm masallar ile ilgili daha sonra yapılacak sanat çalışmaları için kapsamlı bir kaynak olacağı ve çeşitli masallardan ilham alan yeni eserler üretilmesine öncülük edeceği umulmaktadır.

KAYNAKÇA

Andersen, Hans Christian, (2018), Andersen Masalları, çev. Saffet Günersel, Pinhan Yayıncılık, İstanbul.

Bain, Robert Nisbet, (1895) *Hans Christian Andersen: A Biography*, Dodd, Mead And Company, New York.

Da Silva, Francisco Vaz, (2000), Bengt Holbek And The Study Of Meanings In Fairy Tales, University of Lisbon, Portugal.

Memmedov, Rövsen, (2020), " Hans Christian Andersen Masalları Üzerine Bir İnceleme " *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, S. 4 , Aralık , Zonguldak

Smirnova, V., (1967) "O Detyakh I Dlya Detey. Moskva: Detgiz"

Rossel, Sven Hakon, (1996), *Hans Christian Andersen: Danish Writer And Citizen Of The World*, Rodopi, Amsterdam.

Zipes, Jack,(2014),*Hans Christian Andersen: The Misunderstood Storyteller* ,Routledge, New York.

İNTERNET SİTELERİ

Görsel 1: <http://www.johncoulthart.com/feuilleton/wp-content/uploads/2010/12/dulac2-big.jpg> Erişim Tarihi: 19.11.2021

Görsel 2: https://www.google.com/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Fupload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4d/Hans_Christian_Andersen.jpg Erişim Tarihi: 20.11.2021

Görsel 3: <https://images.app.goo.gl/qsjuhpDL.SZXMo59b7> Erişim Tarihi: 21.11.2021

Görsel 4: <https://images.app.goo.gl/SjydhVCw9kNFJMqu5> Erişim Tarihi: 21.11.2021

Görsel 5: [https://en.m.wikipedia.org/wiki/The_Red_Shoes_\(album\)](https://en.m.wikipedia.org/wiki/The_Red_Shoes_(album)) Erişim Tarihi: 22.11.2021

- Görsel 6:** <https://www.chicagotribune.com/lifestyles/parenting/ct-jk-shakespeare-little-mermaid-flounder-20150721-story.html?outputType=amp> Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 7:** <https://www.blue17.co.uk/vintage-blog/tim-walker-dream-fashion-photographer/>Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 8:** <http://tomplaskowski.blogspot.com/?m=1> Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 9:** <https://www.behance.net/Sumiillustrator> Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 10:** <https://www.behance.net/gallery/74340803/Andersens-Fairy-Tales-for-Guomai-Part-2> Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 11:** <https://www.behance.net/gallery/70831301/Andersens-Fairy-Tales> Erişim Tarihi: 27.11.2021
- Görsel 12:** <https://www.behance.net/gallery/93715463/Illustrations-for-The-wild-swans> Erişim Tarihi: 02.12.2021
- Görsel 13:** <https://www.etsy.com/sg-en/listing/270188002/princess-and-the-pea-tutorial> Erişim Tarihi: 06.12.2021
- Görsel 14:** <https://mix-pix.ru/kukly-iz-gliny-hudozhnitsy-olgi-egupets/amp/> Erişim Tarihi: 06.12.2021
- Görsel 15:** <https://www.pinterest.it/pin/350225308496517210/> Erişim Tarihi:06.12.2021
- Görsel 16:** <https://pin.it/7kkD98v> Erişim Tarihi:09.12.2021
- Görsel 17:** <https://jenniferrizzo.com> Erişim Tarihi:09.12.2021
- Görsel 18:** <https://tr.erch2014.com/puteshestviya/93685-chudesnyy-andersengrad-v-sosnovom-boru.html> Erişim Tarihi: 10.12.2021
- Görsel 19:** <https://statues.vanderkrogt.net/object.php?webpage=ST&record=dk149> Erişim Tarihi: 10.12.2021
- Görsel 20:** <https://www.visitodense.com/tourist/plan-your-trip/emperors-new-clothes-gdk633933> Erişim Tarihi: 10.12.2021
- Görsel 21:** <https://id.pinterest.com/ukkyko/lenox-legendary-princesses/> Erişim Tarihi: 10.12.2021
- Görsel 22:** <https://auctionet.com/sv/139097-kaffeservis-31-delar-porslin-hc-andersens-eventyr-1900-tal> Erişim Tarihi: 16.12.2021
- Görsel 23:** https://holisticauction.ru/?_route_=articles/hagelstam-fine-art-auctioneers-oktyabr-2018-farfor/ Erişim Tarihi: 16.12.2021
- Görsel 24:** https://www.1stdibs.com/furniture/dining-entertaining/porcelain/royal-copenhagen-gerhard-henning-princess-on-pea-figurine-no-1238/id_f_16875351/ Erişim Tarihi: 20.12.2021
- Görsel 25:** <https://www.cathyakers.com/ceramics?lightbox=dataItem-js6g1rjb> Erişim Tarihi: 05.01.2022
- Görsel 26:** <https://www.etsy.com/hk-en/listing/567945539/princess-on-the-pea-porcelain-teapot> Erişim Tarihi: 05.01.2022
- Görsel 27, 28:** <https://www.etsy.com/shop/PorcelainDreamShoppe>Erişim Tarihi: 05.01.2022.
- Görsel 29, 30, 31, 32, 33:** Yazar arşivi.
- GÖRSEL KAYNAKLAR**
- Görsel 1:** <http://www.johncoulthart.com/feuilleton/wp-content/uploads/2010/12/dulac2-big.jpg> Erişim Tarihi: 19.11.2021
- Görsel 2:** https://www.google.com/imgres?Thora_Hallager_1869. Erişim Tarihi: 20. 11. 2021
- Görsel 3:** <https://images.app.goo.gl/qşjuhpDLSZXM059b7> Erişim Tarihi: 21.11.2021
- Görsel 4:** <https://images.app.goo.gl/SjydhVCw9kNFJMqu5> Erişim Tarihi: 21.11.2021

- Görsel 5:** [https://en.m.wikipedia.org/wiki/The_Red_Shoes_\(album\)](https://en.m.wikipedia.org/wiki/The_Red_Shoes_(album)) Erişim Tarihi: 22.11.2021
- Görsel 6:** <https://www.chicagotribune.com/lifestyles/parenting/ct-jk-shakespeare-little-mermaid-flounder-20150721-story.html?outputType=amp> Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 7:** <https://www.blue17.co.uk/vintage-blog/tim-walker-dream-fashion-photographer/>Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 8:** <http://tomplaskowski.blogspot.com/?m=1> Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 9:** <https://www.behance.net/gallery/70346247/illustrations-for-medals-series-Andersen-Fairy-Tales> Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 10:** <https://www.behance.net/Sumiillustrator> Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 11:** <https://www.behance.net/gallery/74340803/Andersens-Fairy-Tales-for-Guomai-Part-2> Erişim Tarihi: 25.11.2021
- Görsel 12:** <https://www.behance.net/gallery/70831301/Andersens-Fairy-Tales> Erişim Tarihi: 27.11.2021
- Görsel 13:** <https://www.behance.net/gallery/93715463/Illustrations-for-The-wild-swans> Erişim Tarihi: 02.12.2021
- Görsel 14:** <https://www.etsy.com/sg-en/listing/270188002/princess-and-the-pea-tutorial> Erişim Tarihi: 06.12.2021
- Görsel 15:** <https://mix-pix.ru/kukly-iz-gliny-hudozhnitsy-olgi-egupets/amp/> Erişim Tarihi: 06.12.2021
- Görsel 16:** <https://www.pinterest.it/pin/350225308496517210/> Erişim Tarihi:06.12.2021
- Görsel 17:** <https://pin.it/7kkD98v> Erişim Tarihi:09.12.2021
- Görsel 18:** <https://jenniferrizzo.com> Erişim Tarihi:09.12.2021
- Görsel 19:** <https://tr.erch2014.com/puteshestviya/93685-chudesnyy-andersengrad-v-sosnovom-boru.html> Erişim Tarihi: 10.12.2021
- Görsel 20:** <https://statues.vanderkrogt.net/object.php?webpage=ST&record=dk149> Erişim Tarihi: 10.12.2021
- Görsel 21:** <https://www.visitodense.com/tourist/plan-your-trip/emperors-new-clothes-gdk633933> Erişim Tarihi: 10.12.2021
- Görsel 22:** <https://id.pinterest.com/ukkyko/lenox-legendary-princesses/> Erişim Tarihi: 10.12.2021
- Görsel 23:** <https://auctionet.com/sv/139097-kaffeservis-31-delar-porslin-hc-andersens-eventyr-1900-tal> Erişim Tarihi: 16.12.2021
- Görsel 24:** https://holisticauction.ru/?route_=articles/hagelstam-fine-art-auctioneers-oktyabr-2018-farfor/ Erişim Tarihi: 16.12.2021
- Görsel 25:** https://www.1stdibs.com/furniture/dining-entertaining/porcelain/royal-copenhagen-gerhard-henning-princess-on-pea-figurine-no-1238/id-f_16875351/ Erişim Tarihi: 20.12.2021
- Görsel 26:** <https://www.cathyakers.com/ceramics?lightbox=dataItem-js6g1rjb> Erişim Tarihi: 05.01.2022
- Görsel 27:** <https://www.etsy.com/hk-en/listing/567945539/princess-on-the-pea-porcelain-teapot> Erişim Tarihi: 05.01.2022
- Görsel 28, 29:** <https://www.etsy.com/shop/PorcelainDreamShoppe?>Erişim Tarihi: 05.01.2022
- Görsel 30, 31, 32, 33, 34:** Yazar arşivi.